

Gang blevet beriget med Exemplarer af dette Dyr — Hare, Lemming, plettet og spraglet Sæl, Remmesæl og Klapmyds; desuden blev der set Spor af Hermelin. Moskusoxer vare allerede blevne skudte paa Kap Broer Ruys, og det er ikke umuligt, at de ogsaa findes syd for Scoresby Sund; paa en Ø mellem Kap Brewster og Kap Barclay blev der set nogle Rensdyr. Af Lemmingen blev der fundet Exemplarer baade i Vinter- og Sommerdragt.

Af Fugle blev der fundet 32 Arter; særlig interessant var det at finde Bramgaasen ynglende, samt at Sædgaasen, der ikke tidligere er iagttagen i Grønland, var meget almindelig.

Fisk fandtes kun i faa Arter. Som særlig mærkelig maa nævnes *Cottus quadricornus*.

Ved Trawling er bl. a. fremkommet en Del nye Bryozoer.

De entomologiske Samlinger ere betydelige, og intet andet Museum ejer nu en saa rig Insektsamling fra de paagjældende Egne som vort, og overhovedet ere disse nu for første Gang blevne besøgte af en Entomolog. Det samlede Antal af Arter beløber sig vel til noget over et hundrede, af hvilke en Del ikke ere fundne paa Vestkysten, ligesom nogle for Videnskaben helt nye Arter ere hjembragte. I entomologisk Henseende frembød Dyrelivet i Egnene ved Scoresby Sund forøvrigt hverken nogen stor Individ- eller Artrigdom. Naar undtages et Par Arter af Myg og af nogle enkelte Fluer, der optraadte meget talrigt, vare de fleste Arter kun temmelig sparsomt repræsenterede. I Begyndelsen af Maj begynder Insektlivet at vaagne, omkring Midten af Juli synes det at kulminere, og det er allerede bragt ned til et Minimum i Slutningen af August, men helt synes det dog ikke at ophøre, førend

de første Snestorme have raset. Hovedmængden af Arterne tilhøre Diptererne (Fluerne), men der findes ogsaa nogle enkelte Billearter, en Del Sommerfugle og nogle Snyltehvepse. Snylterne spille overhovedet en meget fremragende Rolle, og saavel snyltende Fluer som snyltende Hvepse decimere Antallet af de øvrige Arters Individuer. Det lader sig ikke foreløbig gjøre at fastslaa noget angaaende Faunaens Karakter som udpræget amerikansk eller europæisk, men det synes, som om den i visse Hovedpunkter vil falde sammen med Faunaen paa Vestkysten af Grønland.

Hvad de omfattende *Plantesamlinger* angaaer, blev der samlet i alt omtrent 160 Arter Blomsterplanter, af hvilke omtrent Halvdelen var ukjendt tidligere for den nordlige Del af Østkysten; ved Kap Hold with Hope omtr. 50 Arter. Paa mange Steder, særlig i de inderste Forgøninger af Fjordene, var der en rig og frodig Vegetation, og Birk og Pil naaede her indtil et Par Fods Højde. Desuden indsamledes et stort Materiale af Mosser, Lichener, Svampe og Alger.

Mellem ansete Videnskabsmænd hersker der, som bekjendt, Meningsforskjel med Hensyn til, hvor stor en Del af den grønlandske Flora, der har overlevet Istiden, og hvor stor en Del, der maa anses for udvandret efter Istiden, samt om Grønland nærmest maa betragtes som havende arktisk amerikansk Natur, eller om det skal regnes med til Europa ligesom Island. De hjembragte Plantesamlinger ville i væsentlig Grad bidrage til Løsningen af disse Spørgsmaal, i alle Tilfælde af det sidstnævnte. Floraen i Egnen ved Scoresby Sund synes nemlig, til Støtte for Anskuelse fremsatte fra dansk Side, at indeholde et betydeligt Antal amerikanske Elementer.

Bidrag til Kundskab om Færøernes Befolknings Anthropologi og specielt craniologiske Forhold.

Af C. Arbo, Brigadelæge i Kristiansand.

Efter et Foredrag paa det skandinaviske Naturforsker møde i Kjøbenhavn 1892.

Færøerne ligge, som bekjendt, 80 Mil vest for Norge, 40 Mil nord for Skotland og 60 Mil sydost for Island og strække sig mellem 61° 24' og 62° 24' N. Br. og mellem 10° og 11° Ø. L. De bestaa af 17 beboede Øer — foruden af adskillige ubeboede —

der have et samlet Areal af henved 24 Kvadratmil med omtrent 11,000 Indbyggere.

Det siger sig jo selv, at denne saa langt ude i Atlanterhavet udenfor alle Folke- og Kulturstrømninger liggende, isolerede Øgruppe maatte frembyde et tak-

nemmeligt Felt for videnskabelige Undersøgelser over Befolkningen og dens Forhold, thi dens Livsbetingelser ere jo i høj Grad ensartede, og intetsteds plejer jo ethniske Ejendommeligheder at kunne holde sig saa godt uforandrede som netop paa Øer eller Halvøer.

Jeg vil saaledes kun erindre om, at det var her afdøde Prof. Panum — vor „Altmeister“, som Tyskerne vilde sige¹⁾ — begyndte sit første Ungdomsarbejde — de bekjendte Undersøgelser over Mæslingerne og deres Incubationstid — der tidlig gjorde ham bekjendt og lod hans, under saa gunstige Forhold foretagne, Iagttagelser blive staaende som uanfægtede Læresætninger for hele den medicinske Verden.

Et vigtigt og interessant Bidrag til vort Kjendskab om denne Øbefolknings physiologiske Forhold bringer det af nuværende Distriktslæge i Nykjøbing paa Sjælland, A. Berg, med Understøttelse af Justitsministeriet udgivne lille Skrift, *Bidrag til Kundskab om Færøerne*, en Monografi, som geraader sin Forfatter til megen Ære.

Naar man nemlig betænker de Forhold, hvorunder den færøiske Distriktslæge maa virke — Forhold, der formentlig kun kunne finde sit Sidestykke i vore mest vejrhaarde nordlandske Lægedistrikter — faaer man unægtelig den største Respekt for den Kollega, som trods saadanne Vilkaar endda har kunnet bevare Videnskabens hellige Ild og under sit majsommelige og farefulde Stræv har kunnet bibeholde Interessen for og haft Tid og Kræfter til i saa stor Udstrækning at indsamle biologiske Data om den Befolkning, han var sat til at virke iblandt.

Vort Kjendskab til Nordens Folk vilde være rykket adskilligt mere fremover, dersom vore Landslæger havde efterladt sig, om blot tilnærmelsesvis lignende Monografier fra sine Distrikter.

Han har saaledes foretaget en Række Maalinger af Befolkningens Legemshøjde ligesom af dens Vægt og Højde, af dens Lungkapacitet og Brystomfang i Forbindelse med Aandedrættets Hyppighed, Pulsfrekvensen, Højden i Forhold til Alderen, endvidere Undersøgelser over Befolkningens Haarfarve og Øjnenes Farve — altsammen Iagttagelser af stor videnskabelig Interesse. Hvad jeg imidlertid her vil gjøre til Gjenstand for en nærmere videnskabelig Granskning, er det lille *Appendix i tabellarisk Form over en Række craniologiske eller rettere cephalometriske Maalinger*, der følge hans Værk, men som ikke ere foretagne af ham, men

af den nuværende Dekanatssekretær Dr. E. M. Hoff i hans Virksomhed som Landskirurg i Thorshavn og anstillede (efter Opfordring af nu afdøde Prof. anatomie F. T. Schmidt) med Bistand af Distriktslægerne *Hausted* og *Lund* for respektive Norderøernes og Suderøernes Vedkommende.

Vort Kjendskab til Nordboernes *nuværende* Cranieform er just ikke stort — i alt Fald er der saare lidet derom publiceret — vi tro kanske, vi kjende den, men i Virkeligheden er vort Kundskab derom endda mindre end om vore *Forfædres*, der dog er gjort til Gjenstand for nogle Undersøgelser og Beskrivelser saavel af forskellige nordiske Lærde (*Retzius*, *Fader* og *Søn*, *v. Düben*, *Eschricht*, *Schmidt*, *Søren Hansen*) som af udenlandske Forskere (*Quatrefages* og *Hamy* samt *Virchow*). For mig, som nu igjennem en længere Aarrække har syslet specielt med Undersøgelser over mine Landsmænds Skalleformer, var det derfor en ligesaa stor som behagelig Overraskelse at finde denne Tabel over Skallemaalinger fra dette gamle norske Biland, hvor man maatte kunne vente at finde særdeles genuine, ublandede Forhold, der kunne tjene som et Slags Norm for det norrøne Cranium, saaledes som det har udviklet sig fra Fortiden og nedover.

De nævnte Tabeller omfatte Maalinger af *Legemshøjden* hos 100 Mænd og ligesaa mange Kvinder i forskellige Aldre (dog alle Voxne), af *Hovedskallens største Længde og Bredde* og tillige mindste Bredde (Pandebredden?), der imidlertid, da der ikke kan ses, med hvilke Udgangspunkter dette Maal er taget, kun har en relativ Værdi — dertil Opgave over de Undersøgte *Haars og Øjnes* Farve samt *Næsens Form*.

Optegnelsen stod der ganske uden Kommentar og var, saavidt jeg kunde erfare, ikke tidligere gjort til Gjenstand for nogen nærmere anthropologisk Granskning. Ved at se lidt nærmere paa den bemærkede jeg snart de med de norrøne beslægtede store Cranie-længder, men ogsaa, at der frembød sig mærkelige Modsætninger mellem de forskellige Distrikter, og da jeg gav mig til at beregne deres Indices (Forholdet mellem Længden og Bredden), som alene kan give det rette craniologiske Overblik, blev Forskjellen end mere paafaldende og min Interesse derfor end større. Der foreligger rigtignok fra Norderøerne og Suderøernes Distrikter resp. kun 40 Maalinger fra hvert (20 Mænd og Kvinder), et Tal, som kan synes altfor lidet til deraf at drage nogen sikre Slutninger, men for en saa isoleret Befolkning som Færøernes maa Antallet dog

¹⁾ Foredraget blev holdt i Sektionen for Physiologi og Anatomi.

betragtes som ganske tilfredsstillende. Igjennem mine Undersøgelser fra vore mere afstængte Fjælddale i Norge er jeg nemlig kommen til den Erfaring, at 20 Undersøgelser give et temmelig exact Billede af de faktiske Forhold under saadanne Omstændigheder; kommer man nemlig til at gjentage dem nogle Aar efter hinanden, vil man snart finde, at der er saa stor Lighed fra det ene Aar til det andet, at Afvigelserne kun beløbe sig til en Brøkdel¹⁾.

Begynde vi vore Undersøgelser nordenfra med

Norderøernes Distrikt havde de undersøgte 20 Mænd en Gjennemsnitsalder af 35,7 Aar og en Middelhøjde af 169,5 Ctm., og vi ville strax bemærke, at vi befinde os i de lange Skallers Gebet; 65 % havde nemlig en Længde af Hovedskallen over 200 Millim. (Middeltal 199,5), dertil er Bredden heller ikke særdeles betydelig (Middeltal 150,5). Vi have altsaa her for os en *udpræget dolichocephal eller langskallet Befolkning med en Middelindex af 75,21 og 70 % Langskaller, 25 % Mesocephaler samt 5 % Brachycephaler eller Kortskaller*²⁾.

For *Kvindernes* Vedkommende er Gjennemsnitsalderen 28,7 Aar, Middelhøjden 153,4 Ctm. og alle Skallemaal mindre, men Bredden aftager dog ikke i samme stærke Grad som Længden. Skalle-Længde over 200 Millim. forekom saaledes kun hos 15 % af Kvinderne (Middeltal 186,6, altsaa over 16 Millim. kortere end Mændenes), men i Forhold dertil var Bredden ogsaa mindre, om end ej i den Grad (Middeltal 146,8).

For Kvinderne faa vi saaledes en *Middelindex af 78,16, altsaa mesocephal*, hvilket bevirkes ved, at de ere saa stærkt blandede med *Brachycephaler*, der vare

¹⁾ En Ulempe, der gjør sig gjældende, er imidlertid, at Undersøgelserne ere gjorte af forskellige Iagttagere, hvilket dog især vil influere paa Opfatningen af Nuancerne i Haarfarven og Øjnenes Farve, hvor den individuelt forskellige Opfatning især spiller en stor Rolle.

²⁾ *Dolichocephali, Mesocephali og Brachycephali* er de 3 Grundinddelinger — de saakaldte Indices — som den nyere Anthropologi efter Prof. A. Retzius og P. Brocas System har optaget for at karakterisere de forskellige Cranieformer efter Forholdet mellem Hovedets største Længde og største Bredde efter Proportionen $A : B = 100 : x$, hvor A er = den største Længde, B = den største Bredde, og x bliver (Indexen) = $\frac{100 \times B}{A}$. Ved *Dolichocephalien*

er dennes Grænser fra 75 og derunder til 77,77. Ved *Mesocephalien* 77,78 til 80,00 og ved *Brachycephalien* 80,01 til 88,34 og derover, altsammen beregnet for Craniet, d. v. s. den for Bløddele blottede Hovedskalle.

repræsenterede med hele 45 %, medens *Dolichocephali* hos Kvinderne kun forekom hos 35 % og *Mesocephali* hos 20 %.

Med Hensyn til *Haarfarve* var hos *Mændene* det *mørkeblonde* (40 %) det mest fremherskende, først derefter kommer det blonde, et Forhold, som ikke er saa usædvanligt enkelte Steder i Norge.

For *Øjnene* vare forskellige Nuancer af *graat* den almindeligste Farve (50 %), dernæst brunt. Dette er jo noget fremmedartet; de graa Øjne ere forholdsvist sjældne i Norge og forekomme helst langs den østlige Grænse, hvor Blanding med Kvæner ej er usædvanlig; en saa stor Procent som 25 % brunøjede er heller ikke almindelig. De graa Øjne vare hyppigst forenede med blond Haar, de brune med brunt Haar.

Hvad *Næseformen* angaaer, havde 30 % af Mændene kort og bred, Resten lang og smal. Blandt *Kvinderne* var det *mørkebrune Haar* det aldeles overvejende (50 %), saa kom det blonde. For *Øjnenes* Vedkommende var igjen forskellige Nuancer af blaåt den hyppigst forekommende, saa forskellige Afskygninger af graat. Det brune Haar kombinerede sig helst med graa Øjne, dernæst omtrent lig med blaa og brune; for det blonde var Forholdet meget vexlende. *Næseformen* var kort og bred for 45 % af Kvinderne, ellers lang og smal.

For *Thorshavns Lægedistrikt* er Materialet noget rigeligere, idet der nemlig er 60 Undersøgte af hvert Kjøen.

For *Mændenes* Vedkommende er Gjennemsnitsalderen noget højere (39,7 Aar), men desuagtet er Legemshøjden mindre (167,6 Ctm.). Heller ikke har man her de store Cranielængder saa hyppig repræsenterede, 200 Millim. og derover forekommer her kun hos 3,3 %, og Skallens Middellængde er kun 187,1; Bredden i Forhold dertil ogsaa mindre, i Middeltal 144,8 Ctm. *Cranieindexen* er 77,37, altsaa fremdeles *dolichocephal*, men i ikke uvæsentlig Grad mindre end hos *Norderøfolkene* — her er ogsaa kun 51,6 % *Dolichocephaler*, medens *Mesocephalernes* Antal er steget til 31,6 % og *Brachycephalernes* til 16,6 % af de Undersøgte.

For *Kvinderne* var Gjennemsnitsalderen 30,9 Aar, altsaa ligeledes noget højere og Legemshøjden ogsaa større, 155,4 Ctm. Man har her kun hos 1,6 % Cranielængde over 200, ellers er den, som vanlig, mindre (Middeltal 181,9) og Craniebredden i Forhold dertil ogsaa mindre (141,3).

Deres *Cranieindex* er 78,65, altsaa *mesocephal* i

lidt højere Grad end Norderøernes Kvinders, dog kun ringe. Her finde vi, ligesom hos Mændene, ogsaa 51,6 % Dolichocephaler, men kun 21 % Mesocephaler, hvorimod Brachycephalernes Antal er sunket til 26,6 % af de Undersøgte. Dolichocephalien er her blandt Kvinderne altsaa mærkelig nok talrigere repræsenteret end for Norderøerne, men Brachycephalien dog ligesom dér stærkest blandt Kvinderne.

Med Hensyn til Haarfarven er hos Mændene det blonde Haar det almindeligste, dernæst det brune; hos Kvinderne det brune (omtrent tilsvarende med Norderøerne), dernæst det mørkblonde og saa først det blonde. Kvinderne ere altsaa ogsaa mørkere her af Haar end Mændene. Saaftredt de forskjellige Iagttageres Opfatning af Blondhedsgraden er nogenlunde identisk, skulde altsaa Mændene være noget blondere i Thorshavn-distriktet end paa Norderøerne, hvilket ellers ikke stemmer med det hyppigste Forhold i Norge for Dolichocephaliens Vedkommende, der i Almindelighed staaer i proportionalt Forhold til Blondhedsgraden.

Med Hensyn til Øjnens Farve er den blaa den fremherskende hos begge Kjøen, men dog i adskillig stærkere Grad hos Mændene end hos Kvinderne; derefter forekomme graa Øjne hyppigere hos disse første og saa forskjellige Afskygninger af brune, der her ikke ses noteret for Mændenes Vedkommende.

Hos Mændene forekom graa Øjne hyppigst i Forbindelse med mørkebrunt Haar, hos Kvinderne med brunt.

Hvad Næsens Form angaaer, forekom den korte og brede Form hos 10 % af begge Kjøen, ellers lang og smal.

Vi komme nu til *Suderøernes Distrikt*, der i mange Henseender frembyder interessante Ejendommeligheder.

Undersøgelserne omfatte ogsaa her kun 20 Individer af hvert Kjøen. For Mændene er Gjennemsnitsalderen 33,8 Aar og Middelhøjden 165,2, altsaa mindre Folk end i de 2 andre Distrikter, men de ere jo rigtignok ogsaa lidt yngre. De store Cranielængder (over 200 Millim.) ere heller ikke her hyppige, kun hos 5 %; Middellængden var 189,6 Mill., derimod mærke vi en *betydelig Tiltagen af Craniebredden*, der i Middeltal er 157,7 Millim., altsaa større end i nogen af de ovenfor undersøgte Distrikter.

For Kvinderne var Gjennemsnitsalderen 28,2 og Middelhøjden 158,5 Ctm.; de ere altsaa større end i de andre Distrikter, endskjønt de ere yngre. Deres gjennemsnitlige Cranielængde var 178,9 Millim.,

altsaa betydelig mindre end i de andre Distrikter; derimod er ogsaa blandt dem Craniebredden tiltagen og større end i de andre Distrikter, Middeltal 149,8 Millim.

Suderøbefolkningen udmærker sig altsaa ved et forholdsvis *bredt*, men kort Cranium, hvis Indflydelse paa Indexen ogsaa vil vise sig, idet denne for begge Kjøen er udpræget *Brachycephal*, for Mændene 83,15, for Kvinderne 83,71.

Dolichocephalernes Antal blandt Mændene er	
sunket til	5 %
Mesocephalernes til	10 —
men Brachycephalernes steget til hele . . .	85 —
Blandt Kvinderne er Dolichocephalernes Antal	10 —
Mesocephalernes	5 —
men Brachycephalernes	85 —

Suderøbefolkningen danner altsaa en fuldstændig Mod-sætning til de andre Distrikter. Vi ere komne til brachycephale Bygder, hvad man af Craniets betydelige Tiltagen i Bredde i Forbindelse med aftagende Længde snart kunde mærke. Med Hensyn til Haarfarven er hos Mændene det blonde Haar det almindeligste, dernæst mere eller mindre stærke Nuancer af det brune; hos Kvinderne forskellige Grader af det brune, saaledes som i de andre Distrikter, dernæst det blonde.

Mændene ere altsaa ogsaa her lysere af Haar end sine Kvinder, noget som viser sig gennemgaaende i alle 3 Distrikter og ligeledes synes at være Tilfældet i Norge. Suderømandene staa (hvis Opfatningen hos de 2 forskellige Iagttagere er omtrent den samme) i Haarfarve nærmere Thorshavnsmændene end Norderøfolkene. Kvindernes Haarfarve stemmer mere overens alle tre 3 Steder.

Hvad Øjnene angaaer, er hos begge Kjøen de blaa de almindeligste, saa kommer hos Mændene de graa, hos Kvinderne næst efter de blaa, de brune, saa de graa.

Næseformen var hos 20 % af Mændene kort og bred, hvorimod denne Form ikke ses noteret for Kvindernes Vedkommende, skulde altsaa ikke være repræsenteret mellem dem.

Oversigtstabel
for de 3 Distrikter.

	Mænd.			Kvinder.	
	Norder- øernes Distr.	Thors- havns Distr.	Suder- øernes Distr.	Nor- øerne Thors- havn	Su- der- øerne
Antal	20	60	20	20	60
Gjennemsnitsalder	35,7	39,7	33,8	28,9	30,9

	Mænd.			Kvinder.		
	Norder- øernes Distr.	Thors- havns Distr.	Suder- øernes Distr.	Nor- der- øerne	Thors- havn	Su- der- øerne
Legemshøjde	169,5	167,6	165,2	153,4	155,4	158,5
Skallens Middel- længde	199,5	187,1	189,6	186,0	181,9	178,9
Skallens Middel- bredde	150,5	144,8	157,7	145,8	141,3	149,8
Skallens Middel- index	75,21	77,37	83,15	78,16	78,56	83,71
Forhold af						
Dolichocephaler	70	% 51,6	% 5	35	% 51,6	10
Mesocephaler	25	— 31,6	— 10	— 20	— 21,6	— 5
Brachycephaler	5	— 16,6	— 85	— 45	— 26,6	— 85
<i>Skallelængder af</i>						
200 Mill. og derover	65	— 3,3	— 5	— 15	— 1,6	— 0
199—190	35	— 36,6	— 70	— 15	— 11,6	— 5
189—180	0	— 53,3	— 25	— 50	— 56,6	— 55
179—170	0	— 8,3	— 0	— 20	— 30,0	— 40
<i>Skallebredder af</i>						
170 Mill.	0	— 0	— 5	— 0	— 0	— 0
169—160	0	— 0	— 60	— 0	— 0	— 10
159—150	70	— 31	— 30	— 45	— 1	— 70
149—140	25	— 51	— 5	— 45	— 58	— 20
139—130	5	— 16	— 0	— 10	— 33	— 0
<i>Haarfarve</i>						
Lysblond og blond	28,6	— 36,6	— 55	— 25	— 23,3	— 45
Mørkblond	40	— 15	— 5	— 20	— 25	— 0
Lysbrunt og brunt	10	— 33,2	— 20	— 5	— 41,6	— 20
Mørkbrunt	5	— 15	— 20	— 50	— 5	— 35
Rødt	5	— 0	— 0	— 0	— 0	— 0
<i>Øjnenes Farve</i>						
Blaa	20	— 95	— 80	— 45	— 65	— 60
Brun	25	— 0	— 0	— 20	— 10	— 25
Graa	50	— 5	— 20	— 35	— 23,3	— 15
<i>Næseform</i>						
Lang og smal	70	— 90	— 80	— 55	— 90	— 100
Kort og bred	30	— 10	— 20	— 45	— 10	— "

I denne Tabel ere Forholdene mere oversigt-
lige og Forskjellighederne derfor lettere iøjnefaldende.

Vi ville saaledes bemærke visse Ejendommeligh-
heder med Hensyn til *Legemshøjden*.

Denne viser sig størst for Norderøemændene, hvis
Middelhøjde (169,5 Ctm.) næsten svarer til den norske
Middelhøjde for Værnepligtige i 22 Aars Alderen (for
Tidsrummet 1878—1887, 169,09), aftager saa for
Thorshavnsfolkene og endda mere for Sudringerne¹⁾.
Dette Forhold stemmer ogsaa overens med Forholdene

¹⁾ Rigtignok er Alderen noget højere for Norderøemændene
end for Sudringerne, men da Gjennemsnitsalderen hos
de undersøgte Sudringer var 33,8 Aar (40 % over 30
Aar), for Norderøfolkene 35,8 (65 % over 30 Aar), skulde
jeg dog ikke tro, at dette kan have influeret synderlig
paa Højdeforholdene.

i Norge, hvor Dolichocephalien i Almindelighed er forbunden
med større Legemshøjde. Norderøbefolkningen synes
altsaa ikke i alt Fald i fysisk Henseende degenereret
fra sine Forfædre.

For Kvindernes Vedkommende viser Forholdet sig
imidlertid aldeles omvendt — Norderøkvinderne ere nem-
lig til en Modsætning de mindste, saa komme Thors-
havns, medens vi derimod finde den største Legems-
højde blandt Kvinderne paa de brachycephale Suderøer —
et meget interessant Phænomen — da Aldersforskjellen
kun er en Ubetydelighed.

Dr. Berg var Læge paa Suderøerne, og efter hans
Maalinger af Legemshøjden komme vi næsten ganske
til samme Resultat for Mændenes Vedkommende; hans
112 Mænd havde en Middelhøjde af 165,10 (altsaa lidt
mindre), for hans 58 Kvinder derimod kun 156,3
(altsaa ikke saa lidt mindre, men dog højere end de
andre Distrikters). Hans Iagttagelser give ogsaa en
Del Oplysninger angaaende *Legemsvæxtens Forhold til
Alderen* hos disse Øboere. Han fandt følgende For-
hold:

Af 28 Mænd under 22 Aar en Middelhøjde af	163,7.
— 19 — mellem 22—26 Aar en	166,8.
— 65 — — 26—50 ¹⁾ —	169,6.

*Væxten synes altsaa at fortsætte sig ikke ubetydelig
efter 26 Aars Alder.*

For 58 Kvinder var Forholdet følgende:

Af 25 Kvinder til og med 26 Aar	155,9.
— 33 — over	156,7.

Heller ikke for Kvinderne synes altsaa *Væxten af-
sluttet med 26 Aar*, men Tallet er kanske vel lidt til
deraf at drage exacte Slutninger.

Skallens Længde aftager ogsaa nogenlunde jævnt
nordenfra sydover, medens Bredden tiltager. For Cra-
nieindexens Vedkommende have Kvinderne en større
Index end Mændene saavel for Norderøernes som for
Thorshavns Distrikt, et Forhold, som efter de Under-
søgelser, der foreligge fra Norge, har sin Analogi der-
steds; for Suderøerne er Indexen for begge Kjøen der-
imod næsten den samme, ligesom Procentforholdet af
Brachycephalerne.

Med Hensyn til *Haarfarven* findes *rødt Haar* paa
de omtalte Tabeller kun nævnt blandt Norderøfolkene
— denne ene Repræsentant for de Rødhaarede havde
ogsaa de andre physiologiske Ejendommeligheder, som
i Norge i Almindelighed pleje at være et Fælles-
mærke for dem, nemlig betydelig Legemshøjde (176,5
Ctm.) og stærk Dolichocephali (Index 69,24). Dr. Berg

¹⁾ Denne sidste Inddeling er gjort af Forfatteren selv.

har i sine Undersøgelser 4 % Rødhaarede — han har 363 Undersøgelser over Haarfarven, men holder kun de 3 Kategorier: røde, lyse og mørke Haar. Efter disse havde 46 % lyse og 51,7 % mørke Haar — han finder altsaa mørkere Haar i sin Helhed.

Man vil bemærke den Ejendommelighed, at de *brachycephale Suderø-mænd i overvejende Grad ere lys-blonde og blonde*, medens de *dolichocephale Norderø-mænd ere overvejende mørkblonde*; man skulde kanske have ventet det Modsatte, da de *brachycephale Stammer i Almindelighed ere mørkhaarede*. Man har dog Analogier til disse Forhold i Norge, hvorom senere. For Suderøkvindernes Vedkommende er Haarfarven omtrent delt lige mellem blond og forskellige Nuancer af brunt.

Hvad Øjnenes Farve angaaer, vil man kanske erindre den stærke Overvægt af de *graa* Øjne for Norderø-mændene¹⁾ og de *blaa* Øjne hos den *brachycephale Suderøbefolkning*. Dr. Berg har i sine Undersøgelsesrækker kun 2 Kategorier for Øjne: lyse og mørke og har af de første 74,9 %, af de sidste 25 %.

Der kunde ikke iagttages noget bestemt Forhold, hverken mellem Legemshøjden eller Skalleformen paa den ene Side og Haar og Øjnenes Farve paa den anden Side. Derimod kombinerede sig dog i Almindelighed for Mændenes Vedkommende betydeligere Legemshøjde med *Dolichocephali*, medens det Omvendte næsten synes at være Tilfældet for Kvindernes Vedkommende.

Med Hensyn til *Næseformen* synes den korte og brede Form at være hyppigst repræsenteret blandt Norderøbefolkningen og fornemmelig blandt Kvindene; ogsaa dette Forhold er noget forskjelligt fra Forholdene i Norge, da den *dolichocephale Befolkning* dér i Almindelighed har langt og smalt Ansigt i Forbindelse med lang og smal Næse — her synes næsten det Omvendte at være Tilfældet. *Forskjellen mellem Norderøerne og Suderøerne er altsaa i Grunden mest paa-tagelig for Craniøformens Vedkommende, saa Legemshøjden og Næseformen, i mindre Grad Haar og Øjnenes Farve.*

Man maa jo vente, at en saa betydelig Forskjel af Hjærneskallens Form, som der er mellem Norderøerne og Suderøerne, ogsaa maa betinge en tilsvarende

¹⁾ Ogsaa for Øjnenes Farve gjør imidlertid den individuelt forskjellige Opfatning sig gjældende, ligesom Belysningen og den Afstand, hvori man betragter dem; man bør nødvendigvis have en Farvescala til Rettesnor, naar der ikke er mindre end 3 forskjellige Iagttagere.

aandelig; man finder dog kun ganske faa Antydninger i saa Henseende i Dr. Bergs Skrift, nemlig S. 92, hvor han siger om Suderøingerne, at de ere mere *raske og lidenskabelige* end de andre og ere beskyldte for at være *mere fyrige og opfarende* end de øvrige Færingere.

Ved en ren Tilfældighed traf jeg imidlertid paa herhen hørende yderligere Oplysninger, nemlig i „Danmark i Skildringer og Billeder“ af M. Gallschist. I dette interessante Værk er nemlig ogsaa Færøerne optaget som en Del af Sjællands Stift og beskrevet af Th. Sørensen¹⁾. Der staaer her S. 280:

„Ved Olajtid (29. Juli) kan man i Thorshavn have rig Lejlighed til at iagttage de forskjellige færøiske Folketyper og den paafaldende Modsætning, der er mellem de nordlige og sydlige Øers Beboere baade i Udseende, Sprog og deres hele Maade at være paa. *Sandøens og Suderøens Befolkning er lielig, letbygget, men lille af Væxt*; deres Dialekt er stærkt syngende. De øvrige Øers, navnlig *Norderøernes er adstadig, høj og med et andet Tonefald*, tildels ogsaa med et andet Ordforraad.“

Som man ser, stemmer denne Beskrivelse altsaa, hvad Højden betræffer, ganske overens med de tidligere anførte Iagttagelser, og hvad den aandelige Karakteristik af Norderøbefolkningen angaaer ogsaa overens med de norske *Dolichocephalers aandelige Habitus*. Da Øernes naturlige Beskaffenhed og Klima, Befolkningens Beskæftigelse og Levemaade — i det Hele taget altsaa Livsbetingelserne — jo i høj Grad maa være ensartede, er der for disse ejendommelige anthropologiske Forhold ingen anden Forklaringsgrund tilovers end Antagelsen af, at Norderøerne og Suderøerne have modtaget sine Befolkninger fra to forskjellige Kanter eller, at med andre Ord *Raceforskjellighed betinger dette*.

Vi maa derfor gaa tilbage til Øernes første Historie for at se, om derfra kan hentes nogle Oplysninger i saa Henseende.

De ældste historiske Efterretninger om Færøerne skyldes en irsk Munk, *Decuil*, der i sit i 825 skrevne Værk: *De mensura orbis terræ*, meddeler, „at der i „Britanniens nordlige Hav laa mange Øer, som man „fra de nordbritanniske Øer kunde naa i 2 Døgn, naar „man sejlede i lige Retning med gunstig Bør og for „fulde Sejl, samt at en troværdig Mand havde fortalt

¹⁾ De øvrige Beskrivelser, der existere over Færøerne, har jeg, som boende langt fra Universitetsstaden Christiania, ikke kunnet skaffe mig.

„ham, at han selv i 2 Dage og 1 Nat paa et Fartøj
 „med 2 Rader Rorbænke var kommen til en af disse
 „Øer. Mange af Øerne vare smaa, næsten alle adskilte
 „ved smaa Sund, og i henvend 100 Aar vare de beboede
 „af nogle Eneboere, der fra Skotland vare sejlede derhen;
 „men ligesom de fra Verdens Skabelse indtil den Tid
 „stedse havde ligget øde, saaledes vare de paa hans
 „Tid for de normanniske Vikingers Skyld igjen for-
 „ladte af hine Eneboere.“ *Decuil* tilføjer, at der fandtes
 en utallig Mængde Faar paa disse Øer, og at de havde
 faaet Navnet Færøerne efter disse (?), som de første
 skandinaviske Søfarende fandt dér¹⁾.

De næste Kilder til Øernes Historie ere de is-
 landske Sagaer, Olaf Trygvason's Saga, Olaf den Hel-
 liges Saga og endnu mere Færeyinga Saga. Disse
 stemme med Hensyn til den første Bebyggelse ikke
 med *Decuils* Beretning, men anføre, at *Grim Kamban*
 var den første, der bebyggede Øerne, og dernæst, at i
 Harald Haarfagers Dage flyede mange for hans Herskersyge
 og hosatte sig dér. Efter et gammelt Sagn paa Øerne
 skulde man maaske antage, at Bygden Frodebø paa
 Suderøerne var den af nordiske Folk ældst bebyggede
 Bygd paa Færøerne og koloniseret af den mythiske
 Kong Frode, der efter disse Sagn blev fordreven der-
 hen af Storm paa et af sine Irlandstog²⁾. Hvorvidt
 der er noget sandt i dette Sagn eller ikke, faaer staa
 derhen.

At Øerne have været kjendte og besøgte fra de bri-
 tiske Øer før Nordmændenes Ankomst synes i alt
 Fald sikkert og fremgaaer end yderligere af et Par
 lokale Navne paa Øerne, nemlig Ordet Vestmann, som
 af vore Forfædre stadig benyttes for Betegnelsen af
 Folk fra de britiske Øer, specielt Irland.

Man har saaledes en *Vestmannafjord* mellem Vaagø
 og Strømø og den bekjendte *Vestmannahavn* paa sidste
 Ø, den bedste og luneste Havn paa Øerne og maaske
 det af Naturen mest begunstigede Sted samme Steds³⁾.

*Dette synes i alt Fald at tyde paa, at en gammel gae-
 lisk Kolonisation har strakt sig endog saa langt op som
 i Thorshavns Distrikt og sandsynligvis ikke netop ude-
 lukkende har bestaaet af Munke.*

I Analogi hermed har man ogsaa Vestmannaøerne

¹⁾ J. P. Trap, Statist. topogr. Beskrivelse af Kongeriget
 Danmark, II Udgave, VI D., p. 524.

²⁾ Færøiske Folkesagn af Pastor J. H. Schrøter, „Antiquar.
 Tidsskrift 1849—51.“

³⁾ Prof. G. Storm er ogsaa af den Mening, at dette Sted
 har faaet sit Navn efter Vestmændene d. v. s. Ierne.
 (G. Storm, „Erindringer fra en Islandsfærd“, Christiania,
 1874).

ved Island, hvor, ifølge Sagaen, de norske Bebyggere
 ogsaa virkelig stødte paa irske Eneboere. Man har i
 Almindelighed antaget, at, ligesom de skotske, ogsaa
 disse Øers oprindelige Beboere ere blevne udryddede
 af vore Forfædre, da de kom til Øerne, og *Decuils* Be-
 retning angiver, at de i alt Fald have forladt dem efter
 Nordmændenes Ankomst. Vore Undersøgelser synes
 ikke at bekræfte det, i alt Fald kan Udryddelsen ikke
 have været fuldstændig. Det var heller ikke netop
 det, der svarede bedst Regning; det maatte være mere
 indbringende at gjøre dem til Undergivne eller Trælle.
 Efter Kristendommens Indførelse har de saa opnaaet
 Frihed og blandet sig i Tidernes Løb med sine op-
 rindelige Herrer.

Stærkest repræsenterede skulde de da være paa
 Suderøerne, hvor den ikke norrøne Cranieform — den
brachycephale — er den aldeles forherskende, i sta-
 dig aftagende Grad derimod nordover. At Brachyceph-
 alien er forholdsvis saa hyppig repræsenteret blandt
 Kvinderne, kan maaske forklares ved Nordboernes i
 hin Tid ikke sjældne Ægteskaber med fremmede, især
 gaeliske, Kvinder foruden de hyppige illegitime med
 Trælkvinder. Man sporer det her alle Steder og ikke
 mindst paa de ellers saa norrøne Norderøer med sin
 stærke Procent *brachycephale* Kvinder; man mærker det
 ogsaa paa det alle Steder nævnte mørkebrune Haar,
 som for norske Kvinder af ren Race er en forholdsvis
 temmelig sjælden Haarfarve i den rette Betydning af
 brunt Haar, saaledes som man ser det saa almindeligt
 hos Børn i det vestlige Skotland og paa Hebriderne.
 Man antager jo i Almindelighed, at Kelterne, hvoraf
 Gaelerne udgjøre en Underafdeling, vare Brachycephaler,
 og ved en ejendommelig sexuel Dimorphisme synes
 Kvinden med større Styrke at bevare sit Racepræg
 end Manden.

En anden Kolonisation af Øerne kunde dog ogsaa
 være tænkelig, naar man blot udgaaer fra de craniolo-
 giske Forskjelligheder mellem Norder- og Suderøerne.

Ved mine igjennem en længere Aarrække fort-
 satte Undersøgelser over det norske Folks Skalleformer
 har jeg, nemlig ved cephalometriske Maalinger — i
 Lighed med disse af danske Kolleger for Færøerne —
 kunnet konstatere den Mærkelighed, at medens den
 største Del af det norske Folk synes at have en me-
 socephal Skalleform med hist og her enkelte næsten
 rent dolichocephale Centra, har den sydvestlige Del af
 Landet derimod — det gamle Rogaland og Egdafylke
 (nu Agder) — en udpræget *Brachycephal*, omtrent gan-
 ske af samme Index eller Styrkegrad, som ved disse
 Iagttagelser er funden paa Suderøerne.

Man kunde saaledes tænke sig den Mulighed, at *Suderøerne vare blevne befolkede fra disse brachycephale norske Distrikter*, da man fra den moderne norske Kolonisation i Amerika stadig ser, at Bygdefolk gjerne holde sig sammen — Norderøerne og Thorshavns Distrikter derimod fra andre Kanter med mere dolichocephal Befolkning (indre Hardanger f. Ex.). Begge Steder ere nemlig disse Brachycephaler overvejende blonde og blaaøjede, men jeg maa dog tilstaa, at jeg selv ingen Tro har paa denne sidst fremsatte Kolonisations-theori, og den i „*Danmark i Skildringer og Billeder*“ anførte *aandelige Karakteristik modsiger den ogsaa temmelig bestemt.*

De brachycephale norske Distrikters Befolkninger, hvorfra man da altsaa skulde forudsætte, at Suderøerne vare koloniserede, *have nemlig en ganske anden Karakter*; de ere hverken livlige og raske eller lidenskabelige, men heller det Modsatte og end mindre fyrige og opfarende, tværtimod betragtes der en hidsig,

opfarende Personlighed som „daarlig“ (Daare lig, ikke ganske normal). Derimod synes Karakteristiken vistnok at passe ganske godt *paa den keltisk-gaeliske Folkestammes*¹⁾, og jeg troer derfor, man med temmelig Sikkerhed kan antage, at Sudringerne i aldeles overvejende Grad ere af gaelisk Extraction eller i alt Fald have bevaret, som det synes, gaeliske Racepræg temmelig uforandrede paa Sproget nær; men Sproget sidder ikke fast; det er, som vi véd, en forholdsvis let bevægelig Faktor, og Historien leverer jo en Række Exempler paa, at endog hele Folkeslag have forandret sit Modersmaal, og at netop de keltiske just ikke have været af dem, der med særdeles Styrke have holdt paa sit. At Sudringerne derfor nu tale et norrønt Tungemaal, er altsaa ikke noget Bevis for, at vor Antagelse om deres gaeliske Herkomst skulde være fejlagtig.

Nogle Bemærkninger om den etnologiske Nomenklatur.

Af Søren Hansen.

Skjønt det i og for sig kan betragtes som en ganske naturlig Ting, at den Usikkerhed, der raader i Retskrivningen — her som i alle andre Lande —, ogsaa gjør sig gjældende med Hensyn til Folkeslagenes Navne; saa er der dog al mulig Anledning til at undersøge, om ikke netop den etnologiske Nomenklatur burde behandles med Varsomhed og skaanes for mindre velovervejede Reformers. Enhver, der har haft Lejlighed til at beskæftige sig med etnologiske Spørgsmaal, vil sikkert have Følelsen af, at den babyloniske Forvirring, der hersker paa dette Omraade, er godt paa Veje til at blive ubodelig, og desuagtet forøges den med hver ny Bog, der udkommer, med hver Rejsende, der vender hjem fra fjærne Lande.

Det ligger nær at spørge, om det ikke var muligt at komme overens om et almindeligt Princip for Benævnelsen af Folkeslagene, og naturligt vilde det da være at kalde dem, som de selv kalde sig. En Bestræbelse i denne Retning kan ogsaa spores i mange nye Haandbøger, men om det end kunde lykkes at gennemføre dette Princip for de fjærneres Folkeslags Vedkommende, saa vil Videnskaben aldrig kunne beherske Sprogbrugen, naar der er Tale om de europæiske Nationer. Man tænke saaledes blot paa et Ord

som *Tysker*; paa Fransk hedder det *allemand*, paa italiensk *tedesco*, paa Engelsk *german*, paa Russisk *ни́мiec*, og det vilde sikkert være ganske haabelst at søge Ordet *Deutscher* indført i alle disse Sprog. Hertil kan man indvende, at den internationale Videnskab har Ordet *Germaner* til sin Raadighed som Nationalitetsbetegnelse, men det er ikke tysk, det er laant fra Romerne, og det har først i den nyeste Tid vundet Hævd i Tyskland, længe efter at den tyske Enhedstanke slog Rod. Paa ganske lignende Maade forholder det sig med alle andre europæiske Nationers Navne, skjønt det her nævnte Eksempel er det mærkeligste.

Hvad de fjærneres Folkeslag angaaer, er der ganske vist meget, der taler for en Reform i den ovenfor antydede Retning, men ogsaa her vil man støde paa praktiske Vanskeligheder, navnlig fordi Nationalitetsbegrebets Omfang i Almindelighed ikke kan bestemmes efter sproglige Forhold. Hertil skulle vi senere komme tilbage, og her skal det blot eksempelvis anføres, at Navnet *Inuit*, hvormed man i de senere Aar ret jævnlig har betegnet *Eskimoerne*, ikke kan betragtes som absolut ensbetydende med det gamle Navn.

¹⁾ *Hector Maclean*, „*Anthropological Review*“, Vol. IV, p. 129.